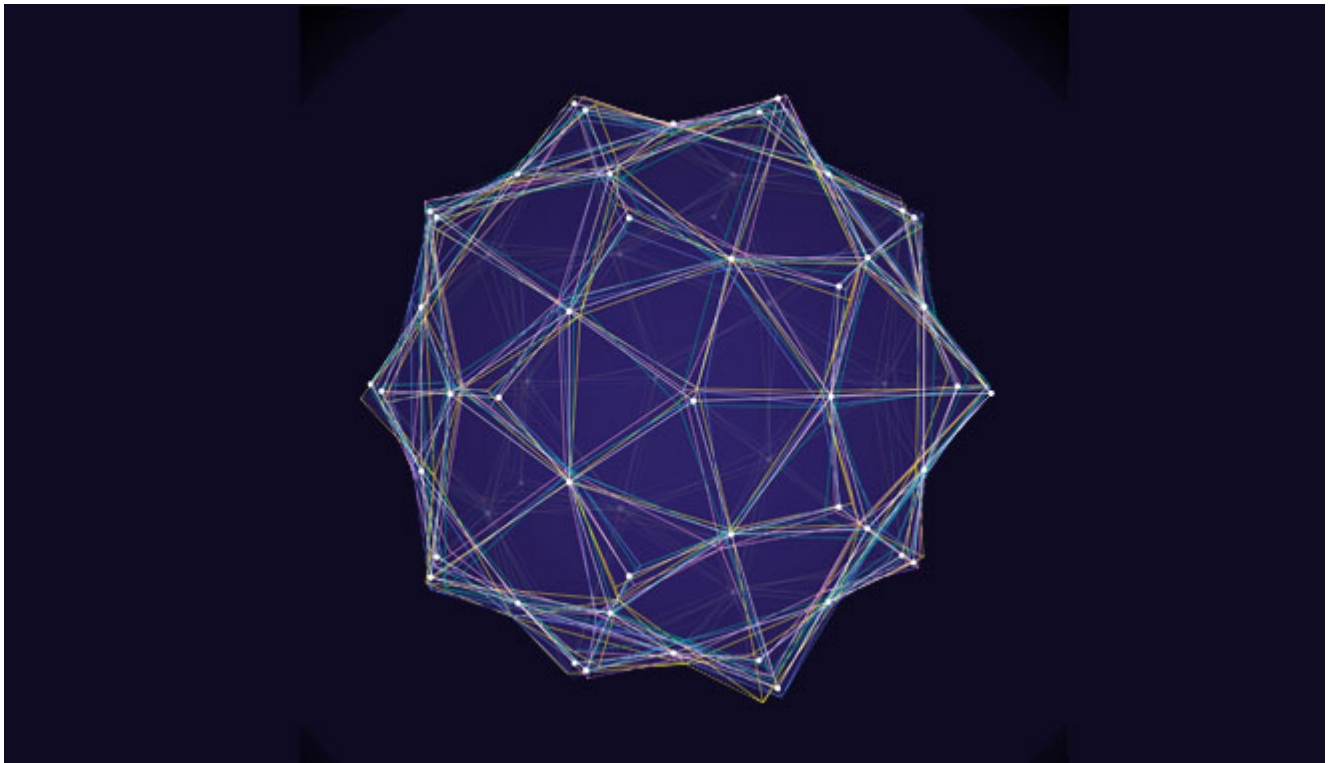

Πλάτων: οι αριθμοί, αίτιοι των αισθητών πραγμάτων (Γεώργιος Χ. Κουμάκης, Επ. Καθηγητής Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων)

[/ Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Ο Πλάτων ή ορθότερα ο Σωκράτης κατά την εισαγωγή και διαμόρφωση της θεωρίας των ιδεών όπως παραδίδει ο Αριστοτέλης ακολούθησε εν μέρει τις αντιλήψεις των Πυθαγορείων σχετικά με τους αριθμούς. Συγκεκριμένα, ο μεν Πλάτων είχε την άποψη ότι τα αισθητά όντα είναι ομώνυμα με τις ιδέες κατά μέθεξιν, ενώ οι Πυθαγορικοί πίστευαν ότι τα αισθητά όντα υπάρχουν κατά μίμηση των αριθμών, ώστε ο Πλάτων κάτω από τις ίδιες συνθήκες μετέβαλε μόνον το όνομα, δηλαδή αντί της μίμησης (μίμησις) υιοθέτησε τη λέξη μέθεξιν (μέθεξις)⁸⁵.

Ορισμένοι υποστήριζαν ότι οι αριθμοί είναι ιδέες. Οι Πυθαγόρειοι, επειδή έβλεπαν

ότι πολλά πάθη των αριθμών υπάρχουν στα αισθητά πράγματα, συμβόλιζαν τα όντα με αριθμούς, όχι όμως χωριστούς από τα όντα⁸⁶. Κατά τους Πυθαγορείους βέβαια οι αριθμοί ήταν αρχή⁸⁷ και ομοιώματα των αισθητών πραγμάτων. Έτσι ένας αριθμός παριστούσε τη δικαιοσύνη, άλλος την ψυχή, άλλος τον καιρό κ.ο.κ. Αυτό συνέβη, επειδή στους αριθμούς έβλεπαν τις αρμονίες και τους μαθηματικούς λόγους. Γι' αυτούς οι αριθμοί αφομοίωναν όλη τη φύση, τα δε στοιχεία των αριθμών ήταν στοιχεία όλων των όντων, ολόκληρος δε ο ουρανός, δηλαδή ο κόσμος, ήταν αρμονία και αριθμός⁸⁸.

Κατά τον Πλάτωνα τα είδη, δηλαδή οι ιδέες, υπάρχουν, επειδή μετέχουν στο ένα, δηλαδή στην ιδέα του αγαθού. Το ένα (εν) γι' αυτόν ήταν ουσία και όχι κάτι διαφορετικό, όμοια με τους Πυθαγορείους. Πίστευε επίσης ότι οι αριθμοί είναι αίτιοι των άλλων, δηλαδή των αισθητών πραγμάτων, όπως ακριβώς έκαναν οι Πυθαγόρειοι. Αντί όμως του ενός, που ήταν το άπειρο για τους Πυθαγορείους, αυτός δημιούργησε τη δυάδα, δηλαδή το μέγα και το μικρό. Επιπλέον ο Πλάτων τοποθέτησε τους αριθμούς ως ιδέες δίπλα στα αισθητά, δηλαδή χωριστά από αυτά, κατ' αντίθεση προς τους Πυθαγορείους, οι οποίοι υποστήριζαν ότι οι αριθμοί ήταν τα ίδια τα πράγματα. Αυτοί που εισήγαγαν τις ιδέες, όπως για παράδειγμα ο Σωκράτης, το έκαναν χάριν των συλλογισμών, επειδή οι προηγούμενοί του δεν διέθεταν διαλεκτική⁸⁹. Το ένα (εν) τόσο κατά τον Πλάτωνα όσο και τους Πυθαγορείους είναι η πρώτη αρχή και αιτία, το πέρας και το αγαθό, δηλαδή η ιδέα του αγαθού⁹⁰.

Πάντως, κατά τον Αριστοτέλη οφείλει να ερευνηθεί κανείς πράγμα που είναι αναγκαίοτατο στη γνώση της αλήθειας κατά πόσον το ον (ον) και το ένα (εν) είναι ουσίες (ουσίαι) των όντων (και όχι κάτι διαφορετικό), δηλαδή η ουσία του μεν ενός είναι το ένα του δε όντος το ον, ή σε εναντία περίπτωση θα πρέπει να θεωρήσει ότι στο καθένα απ' αυτά υπόκειται άλλη φύση. Άλλοι στοχαστές ακολούθησαν τον έναν δρόμο και άλλοι τον άλλον. Ο Αριστοτέλης διευκρινίζει στη συνέχεια ότι ο Πλάτων και οι Πυθαγόρειοι θεώρησαν το εν και το ον ως αυθύπαρκτες οντότητες και όχι διαφορετικές, αφού αυτά τα ίδια είναι η φύση τους. Πίστευαν δηλαδή ότι η ουσία τους έγκειται στο ότι είναι ένα και ον. Ωστόσο, άλλοι που ερευνούσαν τη φύση δεν τις εξέλαβαν ως αυθυπόστατες έννοιες. Έτσι για παράδειγμα ο Εμπεδοκλής, θεώρησε ότι το ένα είναι η φιλία, η οποία τα κάνει όλα ένα, άλλοι πάλι το ταύτισαν με το πυρ και άλλοι με τον αέρα⁹¹. Ως προς το σημείο λοιπόν αυτό, ο Πλάτων και οι Πυθαγόρειοι συμπέτουν απόλυτα. Εκεί που διαφέρουν μεταξύ τους είναι ο χωρισμός ή μη των ιδεών η των αριθμών από τα αισθητά όντα. Έτσι ο Σωκράτης τις γενικές έννοιες (τα καθόλου) και τους ορισμούς εξελάμβανε όχι ως χωριστά από τα αντικείμενα, στα οποία αναφέρονται. Άλλοι όμως εδώ προφανώς εννοεί τον Πλάτωνα(τα χώρισαν από τα αισθητά πράγματα

και τα ονόμασαν ιδέες⁹².

Σημειώσεις

85 Αριστ., Μ.τ.φ., Α 6, 987 b 7-14. Πβ. Β. Κάλφας (επιμ.) (2014), *Αριστοτέλης, Μετά τα Φυσικά. Βιβλίο Α . Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη, Εκδ. Ζήτρος*. Κ. Beys (2015), *Socrates the philosopher, Σωκράτης, Διεθνής Επιστημονική Επιθεώρηση Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας*, τ. 1, 87-104.

86 Αριστ., Μ.τ.φ., Ν 3, 1090 a 16-25.

87 Αυτόθι, Α 5, 986 a 15-20.

88 Αυτόθι, Α 5, 985 b 23 – 986 a 3.

89 Αυτόθι, Α 6, 987 b 27-33. Πβ. L. Robin (1908), *La théorie platonicienne des idées et des nombres d'après Aristote. Paris.*

90 Πλατ., Πολιτ., ΣΤ, 510 b 7, 511 b: «ίνα μέχρι του ανυποθέτου επί την του παντός αρχήν ιών». W.D. Ross, *Aristotelis, μνημ. έργο*, 111: «και το πέρας ότι αγαθόν έστιν εν». Αριστ., Μ.τ.φ., Α 6, 988 a 7-17, Α 9, 992 a 8-9, 998 b 20, Α 9, 1075 a 37, Μ 6, 1080 b 31-32, Ν 4, 1091 b 14.

91 Αριστ., Μ.τ.φ., Β 4, 1001 a 4-19: «Παντων δε και θεωρήσαι χαλεπώτατον και προς το γνώναι ταληθές αναγκαιότατον πότερόν ποτε το ον και το εν ουσίαι των όντων εισί, και εκάτερον αυτών ουχ έτερόν τι ον το μεν εν το δε ον εστιν, η δει ζητείν τι ποτ' εστί το ον και το εν ως υποκειμένης άλλης φύσεως». L. Couloubaritsis (1983), *L'être et le changement chez Aristote, Revue de Philosophie ancienne*, 49-98 και 143-195.

92 Αριστ., Μ.τ.φ., Μ 4, 1078 b 30-34. Πβ. W.D. Ross (1961), *Plato's Theory of Ideas. Oxford, Clarendon Press*. G. Martin (1973), *Platons Ideenlehre. Berlin, W. de Gruyter*. P. Natorp (1929), *Η περί των ιδεών θεωρία του Πλάτωνος. Μετ. Μ. Τσαμαδού. Αθήνα, Κοραής. Στα γερμανικά: P. Natorp (1901), Platons Ideenlehre. Leipzig, F. Meiner (ανατύπωση: Hamburg, 1961).*

Πηγή: deeaef.gr

Το παρόν κείμενο είναι είναι το έβδομο μέρος της εισήγησης του Γεώργιου Χ. Κουμάκη, Επ. Καθηγητή Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στην Επιστημονική Ημερίδα «Ουσία, Δομή και Υπόστασις του Κόσμου κατά την Προσωκρατική Φιλοσοφία» -Κεντρικό Κτίριο του

**Πανεπιστημίου Αθηνών, 29/4/2014 - Οργάνωση: Διεθνής Επιστημονική
Εταιρεία Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας, Ένωση Ελλήνων Φυσικών**

Δείτε το έκτο μέρος της εισήγησης [εδώ](#)